

ЗМІСТОВІ ОСОБЛИВОСТІ БАКАЛАВРСЬКИХ ПРОГРАМ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ В НІМЕЧЧИНІ

У статті розглянуто змістові особливості професійної підготовки майбутніх економістів у вищих навчальних закладах Німеччини. Подано вимоги до вступу у вищі навчальні заклади, зміст навчання і практичної підготовки, розподіл модулів за семестрами. Визначено компетентності, формуванню яких сприяє пропозиція навчальних програм для бакалаврів. Наведено орієнтовний розподіл модулів і кредитів програми для підготовки бакалаврів з бізнес-адміністрування. Запропоновано використання досвіду професійної підготовки економістів у вищих навчальних закладах Німеччини з метою вдосконалення їхнього навчання у вищих навчальних закладах України.

Ключові слова: професійна підготовка, спеціалізація, модуль, практика, економіст.

Українська економіка характеризується формуванням ринкових відносин, що зумовлює нові вимоги до фахівців економічного профілю для вітчизняних підприємств. Такі фахівці мають не тільки володіти глибокими теоретичними знаннями й міцними вміннями та навичками практичної діяльності, а й новою орієнтацією за взірцем представників зазначеного профілю європейських підприємств. На особливу увагу заслуговує вивчення досвіду професійної підготовки економістів у німецьких навчальних закладах, адже економіка Німеччини є найсильнішою серед країн ЄС.

Мета статті – розглянути питання диференціації професійної підготовки майбутніх економістів у вищих навчальних закладах Німеччини.

Питання професійної підготовки економістів було предметом дослідження багатьох українських і зарубіжних науковців, які вивчали різні аспекти цього процесу: організаційні питання економічної освіти (В. Базилевич, А. Дзундза, О. Романовський), математичну підготовку майбутніх економістів у процесі навчання (Л. Нічуговська, Н. Самарук, Л. Пуханова), підготовку майбутніх економістів-аграрників до професійної інформаційної діяльності (Р. Корнєв).

Проте низка важливих питань щодо підвищення ефективності професійної підготовки студентів економічних спеціальностей у процесі навчання на шляху України до інтеграції у європейський освітній простір залишаються недослідженими. При цьому важливо врахувати перехід до ступеневої системи підготовки фахівців. Тому доцільним є звернення до досвіду підготовки таких фахівців у вищих навчальних закладах Німеччини, зокрема, за програмами підготовки бакалаврів.

Професійну підготовку фахівців економічного профілю у Федеративній Республіці Німеччина здійснюють вищі навчальні заклади різних типів: університети (Universitäten); вищі навчальні заклади прикладних наук (Fachhochschulen); технічні університети (Technische Universitäten).

Особливістю бакалаврських програм для фахівців економічного профілю в німецьких університетах є те, що вони можуть бути організовані як у

формі так званої моноспеціальності (Mono-Studiengang), коли студент навчається тільки за однією програмою (спеціальністю), так і у формі комбінованого бакалаврату, коли студент вивчає основну й додаткову спеціальності.

Бакалаврат передбачає, як правило, навчання протягом 6 семестрів і опанування навчальним матеріалом обсягом 180 кредитів. Проте в деяких випадках для отримання ступеня бакалавра необхідні 7 семестрів (210 кредитів) або 8 семестрів (240 кредитів). Крім фахової підготовки, програми зазначених спеціальностей містять також навчальні курси із блоку надфахових компетенцій і орієнтувальних знань обсягом 21 кредит.

Розглянемо особливості організації навчального процесу на прикладі університету Бремена [2].

Навчальні програми факультету розподілені за трьома напрямками:

1. “Міжнародний менеджмент” включає курси, орієнтовані за змістом навчальних програм та організацією семестру закордоном, насамперед, на вивчення питань міжнародного менеджменту. До них належать:

- прикладні бізнес-мови й міжнародне підприємництво (Angewandte Wirtschaftssprachen und Internationale Unternehmensführung (AWS));
- економіка підприємств / міжнародний менеджмент (Betriebswirtschaft / Internationales Management (BIM));
- глобальний менеджмент (Global Management (ISGM));
- туристичний менеджмент (Tourismusmanagement (ISTM)).

2. Напрямок “Менеджмент і технології” об’єднує програми з широким підходом до менеджменту або з чіткою технічною орієнтацією:

- економіка підприємств (Betriebswirtschaft (BW));
- дуальне навчання в галузі економіки підприємств (Dualer Studiengang Betriebswirtschaft (DSBW));
- економічна інженерія (Wirtschaftsingenieurwesen (ISWI));
- менеджмент у торгівлі (Management im Handel (MiH)).

3. “Державна економіка і фінанси, економіка” охоплює програми, акцентовані на юридичних або фінансових питаннях і орієнтовані на державний сектор і економіку загалом:

- європейські фінанси та бухгалтерський облік (European Finance and Accounting (EFA));
- європейська програма в області економіки й адміністрування (Europäischer Studiengang Wirtschaft und Verwaltung (ESWV));
- дуальне навчання в галузі державного управління (Dualer Studiengang Public Administration (DSPA));
- міжнародна програма в області економіки (Internationaler Studiengang Volkswirtschaft (ISVW));
- міжнародна програма в області податкового й господарського права (Internationaler Studiengang Steuer- und Wirtschaftsrecht (ISWR)).

Цікавою є орієнтація значної кількості пропонованих у німецьких університетах, у тому числі й у Бремені, програм на міжнародну діяльність фахівців-економістів. У зв’язку з цим розглянемо вимоги до вступників. Для напрямку підготовки “Міжнародний менеджмент” вони передбачають на-

явність атестату зрілості/диплому вищого навчального закладу Fachhochschule або складання вступного іспиту; знання англійської мови; проходження 12-тижневої менеджерської практики, яка має бути завершена до кінця 4-го семестру. Навчання триває 8 семестрів, включаючи навчання закордоном, у тому числі практику та написання бакалаврської роботи. Викладання здійснюється німецькою та англійською мовами.

Протягом перших двох років навчання в університеті Бремена студенти оволодівають базовими та спеціальними знаннями з однієї з іноземних мов (арабської, китайської або японської); економіки й суспільства цільового регіону, у тому числі історію, філософію, культуру, політику; бізнес-курсу англійської мови; в області економічних наук, таких як бізнес-адміністрування, економіка, комерційне право та економічна інформатика.

Набуті знання поглиблюються на третьому році навчання, який охоплює два семестри практики в країні, мова якої вивчалася. Загалом, перебування закордоном ділиться на поглиблене вивчення мови й навчання в одному з університетів-партнерів університету Бремена й практику на місцевому підприємстві або в місцевій установі. Практика в цільовому регіоні може здійснюватися на німецьких, міжнародних, місцевих підприємствах, у державних установах, міжнародних організаціях, асоціаціях тощо.

На четвертому році навчання поглиблюються набуті на третьому курсі знання з міжнародного менеджменту, вибраної теми бізнес-адміністрування, таких як управління, персонал, маркетинг, з іноземної мови та економіки й суспільства цільового регіону. Один модуль останнього семестру відведено на підготовку бакалаврської роботи. Підґрунтя для бакалаврської роботи закладається вже при виборі студентом спеціалізації [1, с.13].

Зазначимо, що тривалість навчання бакалаврів-економістів є різною відповідно до обраної програми. Ті, хто вивчає економіку підприємств, навчаються 7 семестрів, включаючи навчання закордоном, у тому числі практику та написання бакалаврської роботи. Викладання для них здійснюється переважно німецькою мовою, хоча при вступі вимагається наявність просунутого рівня володіння англійською мовою. Майже 20% занять у перших чотирьох семестрах проводиться англійською мовою.

Крім того, навчання майбутніх бакалаврів економічного профілю спрямоване на набуття ключових компетенцій і відповідних навичок на додаток до ґрунтовних фахових і методичних знань. Зокрема, навчання передбачає: фахові й методичні знання; їх практичне застосування і наближення до практики; наукову орієнтованість; здатність до аналітичного, концептуального та методологічного мислення; вміння спілкуватися і співпрацювати, а також гарне знання ділової англійської мови.

Протягом перших чотирьох семестрів студенти отримують глибокі знання з різних економічних дисциплін (виробництво, логістика, фінанси, менеджмент, управління, маркетинг, організація, управління персоналом), бухгалтерського обліку (зовнішнього та внутрішнього обліку), математики для економістів, економічної статистики, економічної інформатики, роботи з управління проектами та наукової роботи. Крім того, вони вивчають дія-

льність підприємств, особливо економіку підприємств, оподаткування та господарське право. Студенти також набувають таких ключових навичок, як навички з риторики; міжкультурні, соціальні й персональні.

Навчання фахівців економічного профілю в німецьких університетах спрямоване на підготовку фахівців широкого профілю, які також набувають ключових кваліфікацій і ключових компетенцій на додаток до ґрунтовних і методичних знань. Тому навчальний процес передбачає:

- оволодіння фаховими й методичними знаннями, їх прикладну орієнтацію і зв'язок з практикою;
- наукову складову – здатність до аналітичного, концептуального та методичного мислення;
- здатність до спілкування і співпраці;
- набуття глибоких знань з бізнес-курсу англійської мови.

Знання, набуті протягом перших чотирьох семестрів, закріплюють у наступному п'ятому практичному семестрі, який може проходити як у Німеччині, так і закордоном. Студенти отримують уявлення про функціонування підприємства й сутність виробничих процесів, набувають здатності реалізувати свій досвід на науковому рівні та встановлювати співвідношення між теорією і практикою. Це наближення теорії до практики ще більше посилюється при виконанні бакалаврського проекту, в ході підготовки якого розглядається практичний досвід і пишеться бакалаврська робота.

У шостому й сьомому семестрі студенти спеціалізуються у двох областях знань. Для цього пропонують широкі можливості поєднання двох з восьми варіантів спеціалізації: маркетинг і збут, фінанси, економічна інформатика, контролінг, логістика, податковий облік і аудит, бухгалтерський облік, управління персоналом.

Курс розподілено на п'ять модулів на семестр. На додаток до аудиторних годин у формі лекцій і практичних занять дві третини курсової підготовки повинні бути виконані у вигляді самостійного навчання.

Кожен модуль має 6 кредитів, а семестр, відповідно, 30 кредитів. Весь період навчання (7 семестрів) передбачає 210 кредитів. Розподіл модулів за семестрами подано у табл. 1.

Таблиця 1

Розподіл модулів за семестрами

Семестр	Модуль 1	Модуль 2	Модуль 3	Модуль 4	Модуль 5
1	2	3	4	5	6
1 (30 кредитів)	Бізнес-адміністрування I	Математика для економістів	Економіка I	Зовнішній бухгалтерський облік	Ділова англійська мова I
2 (30 кредитів)	Бізнес-адміністрування II	Економічна статистика	Економіка II	Внутрішній бухгалтерський облік	Ділова англійська мова II
3 (30 кредитів)	Бізнес-адміністрування III	Бізнес-адміністрування IV	Економічна інформатика	Оподаткування	Господарське право I

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5	6
4 (30 кредитів)	Бізнес-адміністрування V	Бізнес-адміністрування VI	Міжнародний бізнес	Наукова робота	Господарське право II
5 (30 кредитів)	Підготовка до практики	Практика	Практика	Практика	Звіт за практику
6 (30 кредитів)	Спеціалізація А	Спеціалізація А	Спеціалізація В	Спеціалізація В	Бакалаврська робота
7 (30 кредитів)	Спеціалізація А	Спеціалізація А	Спеціалізація В	Спеціалізація В	Бакалаврська робота

Слід зазначити, що більшість студентів (85%), які вступають, щоб вивчати економіку підприємств, уже мають професійну освіту (наприклад, спеціальності менеджера у промисловості, банківській справі; експедитора, помічника бухгалтера тощо).

Випускники можуть виконувати функції менеджера й здійснювати управління у різних сферах економіки, обіймати керівні посади на всіх рівнях або займатися самостійною підприємницькою діяльністю. Потенційна сфера професійної діяльності відповідно до обраної спеціалізації включає в себе традиційні функції (тобто облік і контроль, фінансовий менеджмент, маркетинг і дистрибуція, логістика, організація та інформатика; управління персоналом; аудит підприємств).

Висновки. Досвід професійної підготовки майбутніх бакалаврів-економістів у вищих навчальних закладах Німеччини свідчить про ефективність організації їх навчання за кредитно-модульною системою та потенційні можливості впровадження поєднання двох спеціалізацій на старших курсах. Особливої уваги заслуговує практичне навчання (практичний семестр).

Перспективи подальших наукових досліджень можуть бути пов'язані з вивченням змісту окремих дисциплін і проведення практик.

Список використаної літератури

1. Базилевич В. Д. Класична економічна освіта як фактор конкурентоспроможності / В. Д. Базилевич // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. – 2010. – Вип. 94. – С. 12–14.
2. Bachelor-Studiengänge [Electronic resource] // Сайт університету Бремена. – Mode für den Zugang: <http://www.hs-bremen.de/internet/de/einrichtungen/fakultaeten/f1-/studium/bachelor/>.
3. Романовський О. Г. Вища освіта на зламі тисячоліть / О. Г. Романовський. – Книга 1: Ефективна підприємницька освіта як фундамент економічного розвитку демократичного суспільства / О. Г. Романовський. – Київ : Деміург, 2000. – 248 с.

Стаття надійшла до редакції 22.02.2015.

Дзюба А. И. Особенности содержания бакалаврских программ экономического профиля в Германии

В статье рассмотрены особенности содержания профессиональной подготовки будущих экономистов в высших учебных заведениях Германии. Представлены требования к поступлению в высшие учебные заведения, содержание обучения и практической

подготовки, распределение модулей по семестрам. Определены компетентности, формированию которых способствует предложение учебных программ для бакалавров. Приведен пример ориентировочного распределения модулей и кредитов программы для подготовки бакалавров бизнес-администрирования. Предложено использование опыта профессиональной подготовки экономистов в высших учебных заведениях Германии с целью совершенствования их обучения в высших учебных заведениях Украины.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, специализация, модуль, практика, экономист.

Dziuba H. Content Features of Undergraduate Programs in Economics in Germany

The article describes the features of the content of training future economists in higher education institutions in Germany. It is determined that one of the features of bachelor programs for professionals in economics at German universities is that they can be arranged in the form of a so-called mono-specialty (Mono-Studiengang), when the student studies only one program (specialty), and in the form of combined undergraduate program when the student studies primary and secondary specialty. The requirements for admission to higher education, the content of teaching and training, the distribution of modules per semester are presented. The course is divided into five modules per semester. In addition to classroom hours in the form of lectures and practical classes two third training course should be in the form of self-education. The competencies that are formed by the offered training programs for bachelors are defined. The programs provide: mastering of professional and methodical knowledge, their practical orientation and relationship with practice; research component – ability to analytical, conceptual and methodological thinking; ability to communicate and cooperate; acquiring a deep knowledge of business English course. The features of the educational process in the case of the University of Bremen is considered. An example of the distribution of modules and credit of programs for Bachelor of Business Administration is given. The experience of professional training of bachelors in economics at universities in Germany shows the effectiveness of their training for the credit system and the potential implementation of a combination of two majors at the undergraduate. It is emphasized that special attention should be given to practical training (practical semester). Prospects for further research may be related to the study of certain subjects and content of practice. It is stated out that graduates may perform the functions manager and manage in different economic sectors occupy leadership positions at all levels or engage in independent business. The use of the experience of training of economists at universities in Germany with the aim of improving their training in higher educational institutions of Ukraine is proposed.

Key words: professional education, specialization, module, practice, economist.